

DAVOR ŠPIŠIĆ

# ŽIVOT JE NESANICA ILI... KAKO ODGLUMITI TRANZICIJU?

PREMIJERE

KONOBAR: Ove godine je slab festival...

PORTRET

GLUMAC: Zašto tako mislite?

FESTIVALI

KONOBAR: Nema nikog poznatog.

VOX

GLUMAC: Kako nema?

HISTRIONIS

KONOBAR: A gdje su Tarik, Višnjić...?!

GLUMAC: Hm, hm...

MEĐUNARODNA

SCENA

Preporučam *reality* dijalog, koji se u vinkovačkom hotelu "Slavonija" vodio odmah na početku Festivala. Nije mi poznato je li Konobar do kraja glumijade promijenio mišljenje ili je pak Glumac potonuo u stupor, zgrožen vlastitom *medijskom anonimnošću*.

TEORIJA

MI U SVUETU

ANEKDOTA

NOVE KNJIGE

ŠEĆANJA

DRAME

Okej, svjesni smo da općenarodna prepoznatljivost (tempirana za tajming neposredno prije i nakon *Dnevnika*) ne važi za većinu udarnika našega kazališta. I da gomila protagonista naših scena ostaje anonimna za naslovnice *Mila* i *Glorija*. Zanimljivo li tu sirovu realnost, dolazimo do sretne, najčvršće činjenice: na terene 11. Festivala glumca doista je istrčala Premier liga sezone. Selektorica Doris Šarić-Kukuljica aktivirala je barožnu vatru glumačke vještine i inspiracije. Pozvavši u repku najspremnije.

## BEZ CEHOVSKE MRENE

Jedanaesti put za redom (Festival su 1994. utemeljili Hrvatsko društvo dramskih umjetnika i Vukovarsko-srijemska županija; uz HDDU suorganizator je Koncertno kazališna agencija "Asser Savus" iz Vinkovaca) ovdje je potpaljen glumački kotao. Od 15. do 24. svibnja na potezu Vinkovci – Vukovar – Ilok – Županja sve je vriilo od finih driblinga i spektakularnih pogodaka. Puna mreža golova – bio bi *dosjetkaški* rezime ove histrionske fešte.

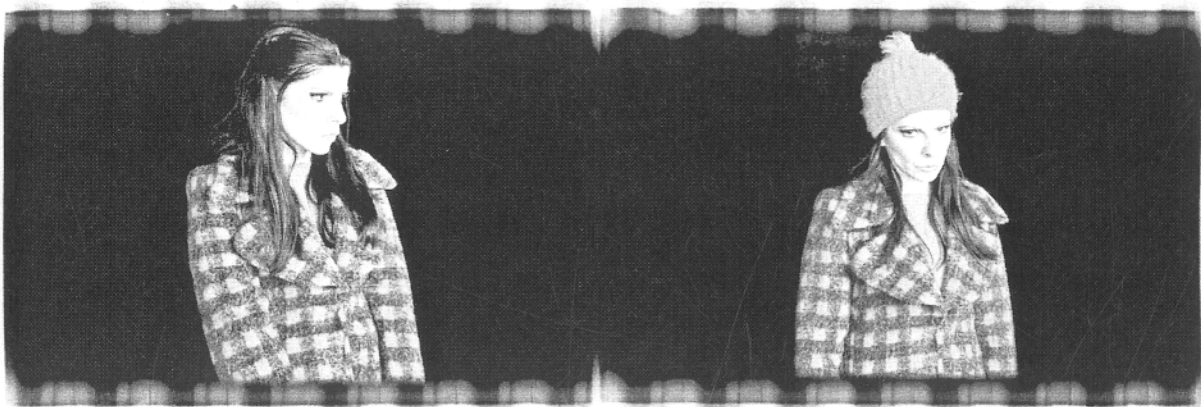
No, jakost selekcije odražava se i u tome što nije slijepo vođena cehovskim interesom. Čuvajući iskonski razlog i ulog Festivala (moćna, čista glumačka gesta), selektorica, srećom, nije žrtvovala ostale elemente kazališne igre, tako da je ponuda funkcionirala i kao festival jakog, nerijetko recentnog dramskog teksta. Od 19 predstava u konkurenciji, 12 ih je temeljeno na suvremenim tekstovima, no i u toj manjinskoj skupini kopanja po arhivi našlo se raspoloženi autora koji dekonstruiraju metatekst i stvaraju novu vrijednost (Pavkovićev *U noći* i Medvešekov *Naš grad*).

Osim toga, izbor naslova nije pao s Marsa ili trpan lopatom tek da se ispuni zaliha. Većina predstava gotovo da je svezana istom dramaturškom *lajnom* i duboko je uronjena u nabrijanu stvarnost. U pravilu su to bila i najbolja ostvarenja na Festivalu (što se dokumentiralo i nagradama), ona koja iz svog krhkog kazališnog statusa pokušavaju reći nešto o sranju koje ih okružuje. Nazvao bih to *glumom tranzicije*, taj neveseli i ogoljeni kazališni svijet u festivalskom rukopisu Doris Šarić-Kukuljice. Jedno je sigurno: bulevarski eskapizam ovdje nije mogao dobiti ulaznice. *No way*.

## MRAK

Počelo je mrakačom.

Osiromašeni, sredovječni bračni par *on the road*. Pravac Njemačka. Još uvijek mitska zemlja naše sreće. Oni voze i jedino blago koje imaju. Svoju kćer. Mala je na prodaju. Dogovor kuću gradi, a bogme i bolju budućnost. Curin djevičnjak obećan je našem momku u tuđini. Zauzvrat, starci će pod starost proživjeti koju godinu europelizirane utopije.



Dora Delbianco, *Motel Mrak*, ZGK Komedija, Antonija Stanišić (Ruža)

*Motel mrak* Dore Delbianco u režiji Marice Grgurino-  
vić (praizveden u prosincu 2003. u produkciji GK Kome-  
dija) hotimice se trudi u prvom sloju zvučati kao *trash* i  
crnohumorna zajebancija na valu Adams Family. I te ob-  
latne doista nam pomažu da lakše svarimo opaku jez-  
gru. Jer, dosta već vonja, da ne potežem neke teže rije-  
či, društvo u kojem starci kupuju bijednu sreću prodajom  
vlastite djece. Prilično bismo se trebali zabrinuti nad sce-  
nom kad stuporozna mama Andela (izvrsna Dubravka  
Ostojić) nakon što je odslušala monolog kćeri Ruže o to-  
me da je silovana, u svojoj letargiji čini sve ne bi li sakri-  
la tragove okrvavljene plahte. Čini sve da ne upropasti  
šanse ingenioznog žrtvenog projekta oca familije Ratka  
(Davor Svedružić dojmljivo je iscrtao bijednu, tranzicij-  
sku repliku Agamemnona).

Gorki koncentrat veselog mraka Delbiancove ponaj-  
više je skupljen u Ruži, tom nesretnom, zanemarenom,  
poluretardiranom djetetu. Antonija Stanišić (nagrada za  
najbolju mladu glumicu do 28 godina) briljantnom je stu-  
dijom lika uspjela postati ikona jedne pregažene (buk-  
valno smo na autocesti za Europu) generacije.

\*\*\*

Nakon *Motela mrak*, pravac hotel "Slavonija".

Tulum dobrodošlice. I Eurosong na TV-u! Hrpa kiča  
tutnji ispod žutih zvjezdica. Konobari usporavaju. Prate  
ljudi glasovanje. Brinem se da se pivo ne ugrije. Mrak.

## AEROSOL

Zrak je čist i savršen za ateriranje.

U to smo se uvjerali i na parketu vinkovačke sport-  
ske dvorane "Lenije". Oronuli prostor pod koševima ide-  
alan je (jednako apatičan, bezbojan i masovan) za smje-

štaj *bungee jumpinga* Nine Nuić. *Komšiluk naglavačke*  
HNK-a Ivana pl. Zajca iz Rijeke, surovi, brišući let u bolju  
budućnost, iscerio se u moćnoj vertikali bez izlaza. Poli-  
cajci pred penzijom, prolupali ratni veterani, šverceri,  
djevojke obogaljene u saobraćajkama, udovice s urna-  
ma, korumpirani kirurzi, zidari i snobovi... svi se oni su-  
sreću u jednoj očajnoj Nirvana-poziciji. Dosežući blažen-  
stvo u skoku u nepoznato. Čisti Curt Cobain umnožen  
nekoliko stotina puta.

Isječci života. Te, krvavim kečapom zalivene četvrti-  
ne pizza, kako ih nabrijanim sensorima ispisuje Nina  
Nuić, u naturalistički goloj režiji Saše Anočića (koja če-  
sto s pravom skreće i u nadrealno) dobili su svu raspo-  
loživu puninu. Riječki ansambl (nagrada Rakanu Rusha-  
idatu za mušku ulogu – nagrada koja je zbog sveukup-  
ne jake glumačke interakcije doista priznanje cijelom  
ansamblu) odigrao je "životinjsku" partiju. Izbacujući fo-  
tokopiju našeg vremena koje, kao što u programskoj  
knjižici bilježi Ivan Vidić, "koliko god se trudili i silili na  
optimizam, nije ništa drugo nego obrušavanje naniže,  
propadanje kroz katove".

Uostalom, samoubilačka vertikala nije isključivi am-  
blem propadanja na kakav je pretplaćen naš dom i za-  
vičaj. Recimo, cure u Vidićevoj *Groznici* (na Festivalu se  
mogla vidjeti najnovija verzija, u koprodukciji ADU & DK  
Gavella i režiji Joška Ševe) ne posežu ni za čim tako  
radikalnim. One odustaju polako. *U slow motionu*.

## METAR DASKE, METAR SMRTI...

Glumljenje tranzicije ima i svoj imenovani topus –  
Krivokurčevo.

Bijedna, provincijska, jeftina i degradirana vukojebi-

na, puna ispregrađivanih i sumnjivo useljenih stanova. Istine radi, palanka nasukana u tundri zove se Došča-tovo, ali ime koje koristi Nona Dubovicka (jedna od onih koje je baruština Krivokurčeva uspjela usisati u sebe) je točnije i sočnije. Mlada glumica Nona (čudesna je u izrazu Ines Bojanić, istodobno škrta i drsko ekspresivna) još jedna je djetinja žrtva čiju je energiju ofucano, urušeno društvo u stanju bezukusno promljeti i ispljunuti. U sferi ubogog kazališta izraslog na sjenama vatrogasnih domova, Nonina je budućnost vidljiva u svim ostalim protagonistima postčehovljevske *Kokoši* ruskog romantičnog desperadosa Nikolaja Vladimirovača Koljade. Oc-vale glumice Ala (Jagoda Kralj Novak, nagrada za žen-sku ulogu) i Dijana (Ljiljana Bogojević), redatelj Fjodor (Stojan Matavulj) i direktor Vasilij (Robert Plemić) ona su nevesela perspektiva u koju Nona neumitno hrli. Izvrstan ansambl varaždinskog HNK-a, redatelj Dražen Ferenčina vodio je u gustoj dvosatnoj igri, vješto balan-sirajući na granici između romanse i groteske. *Kokoš* je priskrbila i nagradu za najbolju predstavu u cjelini.

\*\*\*

**MEDUNARODNA** Svijet Renea Medveška, već je odavno jasno, buja  
**SCENA** endemski i neovisno od bilo čega što se događa u hr-vatskom kazalištu. Uzeti američku puritansku dramu iz  
**TEORIJA** 1937. godine, *Naš grad* Thorntona Wildera, i dubinski je  
**MI U SVUETU** iščitati do molske utopije naše svakodnevice, vrhunski  
**ANEKDOTA** je pothvat.

**NOVE KNJIGE** "Za vrhunac ovog komada dovoljno je dva metra po-  
**SJEĆANJA** da od dasaka i strast da se sazna što nama znači ži-  
**DRAME** vot", pisao je Wilder. Za Medveška više nego dovoljan  
poziv da okupi i u još jednu posvećenu avanturu povede  
ansambl Zagrebačkog kazališta mladih. Performerski  
željezno disciplinirani (predvođeni usamljeničkom figu-  
rom sjajnog Krešimira Mikića kao voajera rađanja i umi-  
ranja), ali stalno osjenčani čežnjom, Medvešekovi glum-  
ci ritualno izvode niz svakodnevnih životnih sitnica. Od  
kupovine jogurta i pjevanja u školskom zboru do prvih  
zavođenja i bračnih hlađenja. Kao pletivo se namata  
Medvešekova praznina i ponoća života da bi nas (ne)-  
opazice prevela u onostrano. U hrvatskom kazalištu ne-  
kolicini se redatelja tema Smrti posrećila u istraživanju  
kazališnih tajni (Marin Carić bio je jedan od njih; danas  
temu uspješno propituje Dubravka Crnojević-Carić), ali  
čini mi se da nas je Rene Medvešek po prvi put poveo  
s onu stranu groba na svakodnevni, do banalnosti dove-  
den način. Kao zrcalni nastavak banalnog – ponekad uz-

višenog, češće otrcanog života. Mjerica jogurta kuplje-  
na kod stalnog mljekara, šaka zemlje po nama.

## BALKAN BRIJE

Balkanski Disneyland ima tu (ne)sreću da se neke patologije ne mijenjaju koliko god prohujalo vremena. Od nastanka *Balkanskog špijuna* (1983.) prošlo je dva-desetak godina, a kao da je jučer bilo.

Ilije Čvorovići, ti ibijevski epizodisti napumpanih *mon-ster* dimenzija, kako ih je maestralno spoznao i teatrali-zirao srpski dramatičar Dušan Kovačević, stupa-ju i dandanas. Bez obzira na evolucije društvenih sis-tema, gra-nica i država.

Oni i dalje životare u svojim rubnim kućercima koje obljepljuju lamperijom, kupljenom na masne kredite, kla-njaju se Maršalima i Generalima na zidu i užasavaju se nepoznatog. Nacija ili Partija njihova je jedina koli-jevka. Sve izvan toga – opaka nesigurnost.

Ilije čak u svojim neprilagođenostima mijenjaju i spol. Udaju se za papučare i *lumpenmalograđane*, šireći na njih svoju paranoju poput zaraze.

Konverzija kojoj je pribjegao Mustafa Nadarević, adaptirajući i režirajući *revival Balkanskog* u Satiričkom kazalištu "Kerempuh", ne samo da je funkcionirala nego se pokazala i dodatnim pogonskim gorivom iščaše-nja. Milica Šafranek (rod. Čvorović) jednako je grotesk-na mastodontska figura unutar svoga depresivnog car-stva. Motorna pila troglodita u Velikom mehanizmu u ru-kama je Elizabete Kukić (nagrada za žensku ulogu) radi-la uz nezadrživu teškometalnu energiju. I nezadrživo de-gradirala sebe i sve oko sebe (izvršni Edo Vujić, Anita Matic, Mustafa Nadarević i Duško Gruborović).

## STARA SVINJA GODOT

Naravno da stara svinja Godot nije sletjela ni u crkvu sv. Ilije na Merajama.

Jasmin Novljaković pokušao ga je navabiti u jednu ti-pičnu misijsku olupinu kakvima je posijano globalno pu-sto naslijeđe – od prerije oko Vinkovaca do spaljenog horizonta na obalama Rio Grande.

Skitalački, vesternizirani *touch* preko Samuela Bec-ketta, u produkciji Gradskog kazališta "Zorin dom" iz Karlovca, sjeo je na torzo kultne drame vrlo prirodno i organski. Ulaskom u prostor srednjovjekovne crkvene ruševine (inače, valja primijetiti da je ovogodišnji Festi-val glumca hrabrije i češće iskušavao različite ambijen-te), Novljakovićev koncept dobio je još više na začud-

nosti. Probati se riješiti cipele koja žulja, kratkotrajno se utažiti mrkvom i piletinom, pretrpjeti nadriliječnika koji na kraju omče goni štalskog momka i sudbinu... Sve to učiniti, otresti prašinu Divljeg istoka i... Ne micati se.

Enes Vejzović, Ljubo Zečević, Goran Navojec, Danijel Radečić i Ivo Kadić doista su s lakoćom uronili u žanr Johna Forda – jednog od najbuketovskijih genija ikad.

Novljakovići su momci staru svemoguću svinju čekali i u vukovarskom Gradskom muzeju, uz portale još nedovršenog dvorca Eltz. U okolini u kojoj, hvala Godo-tu, barem osušenog drveća ima u izobilju.

\*\*\*

Za razliku od većine ovdje prikazanih sudbina, drama *Dvije Tene Štivičić* (HNK Zagreb, režija Tea Gjergji Agejev), formalno ne stanuje u čumezima socijalnog dna. Svijet u kojem briju Lena i Anja (izvršna asfaltna "sirovost" Darie Lorenci i ponovno fascinantno krkha drskost tekstore Ines Bojanić) visokoparna je *lajna* tuluma, promocija novih parfema, štova u WC-ima diskoteka...

No, to još ne znači da smo se odlijepili od dna. Društveni talog koji će po tko zna koji put posegnuti za osjetljivim bićima i razoriti ih najispraznijim trikovima valja se u tekstu Štivičićeve ispod svakog vješto brušenog neobaveznog generacijskog prizora.

Govorimo li o tranzicijskom *glamouru* ovih opustošenih dublerki, većih od života, treba podsjetiti da je drama praižvedena 2003. godine, u beogradskom Ateleju 212 u režiji Snježane Banović.

## PAPCI SA ŠEĆEROM

Ofucana radnička naselja oko izmrcvarene Šećerane. Dvorana "Kristal" u Županji (za koju domar Stipa sjetno uzdahne pa kaže da je sedamdesetih bila najopremljenija u Jugoslaviji?!), kao olinjala okamina socrealističkog kenozoika. Prostor kao naručen za malu obitelj-sku verziju životinjske farme. *Svinje* Tomislava Zajeca, u režiji Ozrena Prohića (produkcija GK "Joza Ivakić" Vin-kovci), prikazane su na kraju Festivala. Kao definitivno skladište zakopanih iluzija i neuhvaćenih vlakova.

To je odista kraj svijeta.

Ko za vraga, još je te večeri Cibalia izletjela iz prve HNL Ožujsko, što nije slutilo na dobro. Za zbrajanje gu-bitka iluzija u regiji, baš je bio idealan trenutak da to isto potvrde i pervertirane Zajecove seke. Njih je *dvije*



N. V. Koljada, *Kokoš*, HNK Varaždin, Stojan Matavulj, Ines Bojanić, Jagoda Kralj Novak

(Anitu Schmidt i Tatjanu Bertok-Zupković) Prohić suvereno vodio u posve prizemnoj razini. One skulirano čereče svoje pokojnike, žive namjernike i životne šanse, kao da je riječ o izboru najboljeg konca za hekleraj ili o sjemenu za salatu.

\*\*\*

Kojoj se ocjeni Festivala u finišu priklonio naš Konobar, ostala je vječna enigma. Ono što je sigurno jest to da je do kraja bluzerski sporo donosio piva. Napuštala su šank, ta piva, posve ledena, a do festivalskih stolova stizala neutješno smlaćena. Eto što je tranzicija. On će nama da nema nikog poznatog...

## NAGRADE 11. FESTIVALA GLUMCA

Žiri 11. Festivala glumca (Mirela Brekalo-Popović, Ana Stanojević, Ivo Gregurević) odlučio se za sljedeće nagrade:

- statua "Fabijan Šovagović" za najbolja umjetnička ostvarenja:
  - Elizabeta Kukić** (*Balkanski špijun*)
  - Jagoda Kralj-Novak** (*Kokoš*)
  - Zoran Pokupec** (*Clown Scaramouche pl. Jones*)
  - Rakan Rushaidat** (*Komšiluk naglavačke*)
- nagrada "Ivo Fici" mladom glumcu do 28 godina:
  - Antonija Stanišić** (*Motel Mrak*)
- najbolja predstava u cjelini:
  - Kokoš** Nikolaja Vladimirovića Koljade, u režiji Dražena Ferencine i produkciji HNK Varaždin